

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Le prédicat à verbe support en français et en tchèque. (Predikát s podpůrným slovesem ve francouzštině a v češtině)

Diplomandka: Šárka Kottová

Vedoucí práce: PhDr. Jan Radimský, Ph.D.

Rozsah: 86 stran + bibliografie a přílohy, celkem cca 150 stran

Autorka předkládané diplomové práce si vytkla za cíl provést srovnávací výzkum analytických jmenných predikátů s kategoriálním slovesem v češtině a ve francouzštině. Východiskem výzkumu se stala hypotéza Otomara Radiny, podle které francouzština, jakožto jazyk analytický, využívá analytických predikátů více než syntetická čeština, kde převládají syntetické slovesné predikáty.

V úvodní teoretické části diplomandka syntetizuje klíčové vlastnosti predikátu v obou jazycích v souladu s domácí lingvistickou tradicí. Pro češtinu dělí predikáty na syntetické a analytické (jmenné), analytické pak na jmenné predikáty se sponou a s kategoriálním slovesem – v návaznosti na gramatické práce Grepla, Karlíka a Daneše. Při popisu predikátu s kategoriálním slovesem sáhla diplomandka k pracem Evy Macháčkové, která se tímto jevem v češtině zabývala nejpodrobněji. V souladu s Macháčkovou odlišuje kategoriální slovesa podle míry jejich sémantického přínosu (s. 9), odlišuje verbonominální konstrukce objektové a subjektové (s. 12) a konstatuje různou míru synonymie mezi predikátem jmenným a odpovídajícím predikátem slovesným (s. 11). V této části stál před diplomandkou obtížný úkol převést českou gramatickou terminologii a příklady do francouzštiny. Výsledný text je přehledný a srozumitelný až na několik nejasností a sporných formulací (např. na s. 8 – předpokládá autorka, že český syntetický predikát nedokáže vyjádřit vid?).¹

Pro francouzštinu použila diplomandka nejprve dělení sloves podle Riegelovy gramatiky, aby si definovala slovesa podpůrná (kategoriální). Zde ovšem není zcela jasné, na základě jakých kritérií se francouzská podpůrná slovesa liší od ostatních typů sloves, resp. jaký je vztah predikativního jména v analytickém predikátu (*faire un résumé*) a valenčních pozic predikátu syntetického (*résumer un livre*). Poté autorka přechází k logicko-sémantické koncepci predikátu podle G. Grosse, ani tato pasáž však není příliš jasná; bylo by vhodnější upřesnit, co myslí autorka termíny *argument*, *linearizace* a *aktualizace*, resp. jaký je vztah mezi Grossovými *argumenty* a Rieglovými (pův. Tesnièreovými) *aktanty* (valenčními doplněními). Jasný a korektní je naopak popis podstatných vlastností podpůrných sloves – tj. možnosti redukce (*effacement*) podpůrného slovesa (s. 22-23) a nemožnosti jeho nominalizace (s. 24-25); následuje srozumitelný výčet syntaktických vlastností verbonominálních konstrukcí podle G. Grosse (s. 26-29) a členění analytických predikátů do sémantických tříd (*actions, états, évènements*) podle stejného autora (s. 30-36). Zde si diplomandka všímá, že čeština nepoužívá u jednotlivých tříd stejná kategoriální slovesa jako francouzština. Dal by se z toho vyvozovat závěr, že ani sémantické třídy nebudou v češtině stejné?

Aspektové otázky verbonominálních predikátů (VNP) ve srovnávací perspektivě jsou velmi složitou problematikou. Diplomandka ji rozdělila do dvou částí – v první podává výčet aspektových vlastností VNP podle G. Grosse (s. 37-43) a ve druhé podle Šabršuly (s. 44-45). Nevadí tedy, že Grossův *aspect* odpovídá vlastně Šabršulovu *mode d'action*, na což autorka upozorňuje jen nepřímo. Diplomandka si všímá mimo jiné, že pro kategoriální slovesa

¹ „A la différence de leurs équivalents synthétiques, les prédicats analytiques peuvent exprimer l'aspect (...)“ s. 8

vyjadřující terminativní aspekt nefunguje test redukce (s. 43); dále však tento problém neanalyzuje. Lze z toho vyvozovat, že se v daném případě nejedná o kategoriální slovesa? Na jiném místě (s. 49) zmiňuje rovněž v souladu s Šabršulou souvislost mezi aspektualitou a číslem predikativního jména. Platily by obdobné závěry i pro češtinu?

V poslední části teoretické analýzy shrnuje autorka důležité vlastnosti predikativního jména (s. 57-58). Konstatuje, že nejde vždy o jméno deverbální (tj. o nominalizaci), všímá si vztahu mezi významem predikativního jména a aspektualitou VNP. Konstatuje rovněž, že mezi francouzskou a českou tradicí je terminologický rozdíl – čeští lingvisté hovoří o jménu abstraktním, zatímco francouzští o jménu predikativním. Domnívá se autorka, že jde o rozdíl čistě terminologický, nebo o hlubší rozdíl v pojetí tohoto jevu?

Výzkumná část práce (od s. 59) je orientována na potvrzení výchozí Radinovy hypotézy o preferenci analytického vyjádření ve francouzštině, které v praxi souvisí také s překladatelským postupem koncentrace. Autorka provedla svůj výzkum na korpusu evropských legislativních textů CORTE. Vzhledem k odbornému zaměření textů očekává v češtině vyšší frekvenci nominálních spojení než v jazyce běžném (tendence k multiverbizaci v administrativním stylu) s odkazem na stylistické práce Čechové (s. 62). V korpusu si diplomanda vyhledala VNP s pěti nejběžnějšími francouzskými podpurnými slovesy a pro češtinu k nim vyhledávala překlady. Cílem nebylo provést výzkum kvantitativní, ale kvalitativně zhodnotit, jaké volby v překladu VNP poskytuje čeština.

Výsledkem výzkumu jsou tři skupiny VNP. Do první autorka zařadila ty VNP, které jsou do češtiny rovněž přeloženy analytickým predikátem. Ve druhé skupině najdeme francouzské VNP přeložené predikátem syntetickým. Poslední, okrajovou skupinou mají být VNP, které byly do češtiny přeloženy zcela bez použití slovesa (tj. čistou nominalizací).

V první skupině dochází autorka k závěru, že variabilita českých kategoriálních sloves je oproti francouzským mnohem vyšší. O vysokém stupni desémantizace kat. slovesa svědčí fakt, že v pozici synonym se zde mohou ocitnout slovesa jinak antonymní – např. *přijmout rozhodnutí* x *vydat rozhodnutí* (s. 71). Samostatně jsou analyzovány případy, kdy je VNP překládáno do češtiny pasivní konstrukcí – zde autorka poukazuje na souvislost pasiva s konstrukcemi konverzními. Konkrétní excerpta s výsledky jsou soustředěny do tabulky na s. 68-69, která má však poněkud nejasnou legendu.

Druhá skupina VNP (tj. VNP překládaná syntetickým slovesem) je pro verifikaci výchozí hypotézy nejpodstatnější. Zde autorka sáhla i k dostupným českým ekvivalentům francouzských VNP mimo korpus CORTE a došla k překvapivému závěru, že téměř pro všechny VNP lze najít také analytické predikáty v češtině. Nabízí se tedy otázka, proč jsou v daném případě preferovány v překladu predikáty syntetické. Diplomandka zde vidí příčiny dvě – jednak v rovině stylistické (související s typem češtiny) a jednak v rovině aspektové (s. 82).

O třetí skupině (s. 84) VNP se diplomandka zmiňuje jen velmi okrajově. Třebaže je tato skupina prezentována jako marginální, zasloužila by si prezentaci o něco podrobnější.

Výzkum ukázal, že výchozí hypotéza O. Radiny se nepotvrdila – téměř pro všechny francouzské VNP bylo možno najít VNP české, v některých případech (45 z 68) však překladatel raději použil predikát syntetický. Výsledky jsou přesvědčivě prezentovány na s. 85-86, s výjimkou drobné numerické chyby v tabulce na s. 86 (45+36-12 = 69, nikoli 68).

Po formální stránce splňuje práce potřebné náležitosti. Nechybějí rozsáhlé vlastní přílohy se seznamem excerpt v původním kontextu a překladovým slovníčkem verbonominálních konstrukcí. Práce je psána francouzsky, jazyková stránka je dobrá, problematičtější je používání francouzských členů, překlad některých lingvistických termínů (fr. *numéro* místo *nombre* – s. 10) a příkladů (fr. *être cuit pro je uvařeno* – s. 12). V citaci pramenů používá diplomandka současně dvě různé normy (cf. s. 6, 7 a 15).

Závěr:

Předkládaná diplomová práce představuje koherentní analýzu jasně formulovaného problému na dobrých teoretických základech. Práce obsahuje řadu originálních postřehů v teoretické analýze i v praktické části. Problematičtějším bodem je teoretická analýza francouzského VNP, která obsahuje četná nejasná místa, a dále fakt, že ve výzkumné části byla poslední část vzorku popsána jen velmi zběžně.

Předkládanou diplomovou práci doporučuji k obhajobě a hodnotím jako velmi dobrou.

.....
PhDr. Jan Radimský, Ph.D.
(vedoucí DP)

V Českých Budějovicích, dne 12. května 2008